

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 233/2024-27

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duřu a sudcov Ladislava Duditřa (sudca spravodajca) a Rastislava Kařřáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED], zastúpeného AZARIOVÁ & RUŽBAŠÁN Law firm s.r.o., Kmeťova 26, Kořice, proti postupu Okresného súdu Levice v konaní vedenom pod sp. zn. 13C/56/2018 takto

rozhodol:

- Postupom Okresného súdu Levice v konaní vedenom pod sp. zn. 13C/56/2018 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietřahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
- Okresnému súdu Levice **prikazuje**, aby v konaní sp. zn. 13C/56/2018 konal bez zbytočných prietřahov.
- Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadostučinenie v sume **400 eur**, ktoré je Okresný súd Levice **povinný** zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Okresný súd Levice je **povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **856,75 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 26. apríla 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietřahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 13C/56/2018. Sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať v napadnutom

konaní bez zbytočných priet'ahov. Zároveň žiada o priznanie finančného zadosťučinenia vo výške 400 eur a náhrady trov konania.

2. Z ústavnej s'ťažnosti a jej príloh vyplýva, že s'ťažovateľ doručil 15. augusta 2018 Okresnému súdu Banská Bystrica návrh na vydanie platobného rozkazu o zaplatenie sumy 2 730,91 eur s príslušenstvom. Okresný súd Banská Bystrica vydal 5. septembra 2018 platobný rozkaz, ktorým zaviazal žalovanú na zaplatenie uplatňovaného nároku. Proti platobnému rozkazu podala žalovaná odpor, ktorý bol s'ťažovateľovi doručený 1. októbra 2018 spolu s výzvou súdu na vyjadrenie na pokračovanie v konaní na príslušnom súde, na ktorú s'ťažovateľ reagoval podaním doručeným Okresnému súdu Banská Bystrica 9. októbra 2018.

3. Vec bola následne postúpená okresnému súdu, ktorý rozsudkom z 28. októbra 2022 žalobu zamietol a žalovanej priznal nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Proti rozsudku okresného súdu podal s'ťažovateľ odvolanie, o ktorom rozhodol Krajský súd v Nitre 27. júla 2023 tak, že rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V napadnutom konaní okresného súdu nebolo do dňa podania ústavnej s'ťažnosti meritórne rozhodnuté.

4. Uznesením ústavného súdu č. k. IV. ÚS 233/2024-15 zo 7. mája 2024 bola ústavná s'ťažnosť prijatá na ďalšie konanie v celom rozsahu.

II.

Argumentácia s'ťažovateľa

5. S'ťažovateľ v ústavnej s'ťažnosti zrekapituloval doterajší priebeh napadnutého konania, ktoré je podľa jeho názoru zdĺhavé, nehospodárne a neefektívne, a to bez závažného dôvodu. V konaní bolo dosiaľ nariadených 13 pojednávaní, pričom len 5 bolo uskutočnených. Prvé pojednávanie sa uskutočnilo po takmer troch rokoch od začatia konania a pojednávania uskutočnené po 21. júli 2022 boli uskutočňované výlučne na účely vyhlásenia rozsudku a boli odročené celkovo trikrát.

6. Okresný súd postupoval v napadnutom konaní neracionálne a zmätočne. Medzi jednotlivými úkonmi súdu sú dlhé časové odstupy, a to bez relevantného dôvodu. Strany sporu boli v konaní opätovne vyzývané na predkladanie dôkazov. Hoci žalovaná si svoju povinnosť nesplnila, okresný súd nepostupoval v zmysle príslušných ustanovení Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) a neskonštatoval neunesenie dôkazného bremena, ale opätovne ju vyzýval na predloženie požadovaných dôkazov. V konečnom dôsledku aj napriek nepredloženiu dôkazov rozhodol v prospech žalovanej, čím v zmysle zrušujúceho uznesenia krajského súdu pochybil.

7. Napadnuté konanie v súčasnosti prebieha už viac ako 5 rokov bez toho, aby sa o predmete sporu právoplatne rozhodlo. Posledné pojednávanie sa uskutočnilo 28. októbra 2022, keď okresný súd vydal meritórny rozsudok, ktorý však bol uznesením krajského súdu z 27. júla 2023 zrušený a vec bola vrátená okresnému súdu na ďalšie konanie. Nové pojednávanie sa dosiaľ nekonalo. Podľa názoru s'ťažovateľa okresný súd vykonal niekoľko zbytočných procesných úkonov, čím zaťažoval účastníkov, ale predovšetkým tieto procesné úkony prispeli k ďalším priet'ahom už aj tak neprimerane dlhého prejednávania veci.

8. S'ťažovateľ adresoval s'ťažnosť na priet'ahy v konaní predsedovi okresného súdu, ktorý ju vyhodnotil ako dôvodnú. Napriek tejto odpovedi nedošlo k žiadnej reálnej náprave a stav právnej neistoty s'ťažovateľa naďalej pretrváva.

9. S poukazom na relevantnú judikatúru ústavného súdu sťažovateľ zhodnotil, že úlohou súdu je čo najskôr nastoliť stav právnej istoty, najmä ak nejde o skutkovo a právne zložitú vec. Postup okresného súdu nesmeruje k rýchlemu a efektívnemu rozhodnutiu v merite veci, pričom okresný súd nesprávnym a neefektívnym spôsobom spôsobuje prieťahy v konaní, a tým zasahuje do označených práv sťažovateľa.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

10. Predseda okresného súdu k sťažnosti v podstatnom uviedol, že v spore bolo potrebné sa vysporiadať s procesnými návrhmi strán sporu a vykonať rozsiahlejšie dokazovanie, pričom ide o právne a skutkovo náročnejší spor. Zároveň bola dĺžka konania ovplyvnená pandémiou COVID-19 a súvisiacou existenciou predpisov platných a účinných v čase vyhlásenia mimoriadneho stavu (zákona č. 62/2020 Z. z. a vyhlášky č. 24/2021 Z. z., pozn.), podľa ktorých bolo možné vykonávať najmä hlavné pojednávania vo väzobných veciach v trestných konaniach, pojednávania v konaniach starostlivosti súdu o maloletých a v iných konaniach, bez ktorých uskutočnenia by hrozila nenávratná škoda alebo iný vážny neodvratný následok. Daný spor je sporom o zaplatenie peňažného nároku, pričom nejde o spor, ktorý nezniesol odklad.

11. Predseda okresného súdu poukázal na skutočnosť, že v zmysle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) uvedená vec nepatrí medzi tzv. citlivé konania. Dal do pozornosti, že sťažovateľ súbežne taktiež podal aj sťažnosť na prieťahy v konaní predsedovi súdu, ktorá bola posúdená ako opodstatnená. Napriek tejto skutočnosti je predseda súdu toho názoru, že ak uzná sťažnosť na prieťahy za odôvodnenú, nemusí to bez ďalšieho znamenať vyhoviecie ústavnej sťažnosti ústavným súdom.

12. Predseda okresného súdu uzavrel, že ústavnú sťažnosť považuje za nedôvodnú, pretože napriek skutočnosti, že konanie dosiaľ nebolo právoplatne skončené, v súčasnosti už nedochádza k prieťahom, keďže zákonná sudkyňa vykonáva procesné úkony smerujúce k vydaniu rozhodnutia vo veci samej.

III.2. Replika sťažovateľa:

13. Vzhľadom na obsah spisu a vyjadrenie okresného súdu ústavný súd nepovažoval za potrebné vyzývať sťažovateľa na zaujatie stanoviska k vyjadreniu okresného súdu a pristúpil k meritórnemu posúdeniu dôvodnosti ústavnej sťažnosti.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

14. Podstata námietok sťažovateľa v súvislosti s namietaným porušením jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote je založená na nekonaní, resp. neefektívnej činnosti okresného súdu v napadnutom konaní.

15. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru ESLP k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide

o právo na prejednanie veci v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 302/2020).

16. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, resp. práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu.

17. Priznanie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zakladá povinnosť súdu aj sudcu na organizovanie práce tak, aby sa toto právo objektívne realizovalo. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník (strana sporu) obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť súdu a sudcu vychádza najmä zo zásady vyplývajúcej z čl. 17 a § 157 ods. 1 CSP. V zmysle čl. 17 CSP „súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb“ a v zmysle § 157 ods. 1 CSP „súd postupuje v konaní tak, aby sa mohlo rozhodnúť rýchlo a hospodárne, spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania“.

18. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou spravidla zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú (i) právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, (ii) správanie účastníka súdneho konania a (iii) postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESĽP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa.

19. Pokiaľ ide o kritérium právnej a faktickej zložitosti veci, predmetom konania je rozhodovanie o zaplatenie sumy 2 730,91 eur s príslušenstvom z titulu náhrady škody z poisťnej udalosti zo 16. marca 2018. Po právnej stránke ide o vec, ktorá patrí k štandardnej agende všeobecných súdov. Zo súdneho spisu nevyplýva žiadna osobitná okolnosť, ktorá by indikovala skutkovú zložitosť a ospravedlnila by skutočnosť, že vec nie je ani po viac ako 5 a pol roku od podania žaloby právoplatne skončená.

20. Pri hodnotení správania sťažovateľa ústavný súd po preskúmaní súdneho spisu konštatuje, že správanie sťažovateľa, resp. jeho procesná aktivita mali vplyv na celkovú dĺžku konania len v minimálnej miere, keďže pojednávanie nariadené na 7. november 2019 bolo odročené z dôvodov na strane právneho zástupcu sťažovateľa a na jeho žiadosť.

21. V súvislosti s posudzovaním postupu okresného súdu v napadnutom konaní ústavný súd už na úvod konštatuje, že samotná skutočnosť, že napadnuté konanie nie je právoplatne skončené ani po viac ako 5 a pol roku od podania žaloby, nemožno z ústavnoprávneho hľadiska ospravedlniť. Ústavný súd už v úvodnej fáze konania zaznamenal obdobie nečinnosti, keď okresný súd vykonal prvý procesný úkon – výzvu žalovanému až po 5 mesiacoch od postúpenia veci Okresným súdom

Banská Bystrica. Ďalšie súvislé obdobie dlhodobej nečinnosti okresného súdu ústavný súd zaznamenal v období od 24. februára 2020 až do 23. marca 2021, keď došlo k zrušeniu naplánovaných pojednávani z dôvodu práceneschopnosti zákonnej sudkyne a následne kvôli pandémie COVID-19. Ústavný súd berie na vedomie argumenty predsedu okresného súdu týkajúce sa pandémie, ale zároveň poukazuje na svoju rozhodovaciu činnosť, v zmysle ktorej pandémie ochorenia COVID-19 môže byť dôvodom nečinnosti, avšak v rámci ojedinelej nečinnosti trvajúcej kratší čas aj s prihliadnutím na predmet konania a jeho význam pre sťažovateľa (napr. IV. ÚS 266/2022). Obmedzenia, ktoré si vyžiadala pandémie COVID-19, môžu mať nepriaznivý vplyv na vybavovanie vecí vnútroštátnymi súdmi, hoci to v zásade nemôže zbaviť štát všetkej zodpovednosti za nadmernú dĺžku predmetného konania (sťažnosť vo veci Q and R proti Slovinsku, č. 19938/20, rozhodnutie z 8. 2. 2022, § 80). V okolnostiach prejednávanej veci uvedené okolnosti neospravedlňujú vyše ročnú nečinnosť okresného súdu.

22. Okresný súd v ďalšom období napadnutého konania, teda od uskutočnenia pojednávania 13. mája 2021, nebol v konaní vyslovene nečinný, no jeho postup bol poznačený neefektívnosťou. Pozornosti ústavného súdu neuniklo, že pojednávanie, ktoré bolo naplánované na 9. september 2021, bolo odročené z toho dôvodu, že okresný súd vo vzťahu k žalovanému nedodrжал 5-dňovú lehotu na prípravu pojednávania vyplývajúcu z § 178 ods. 2 CSP.

23. V konaní sa do vyhlásenia meritórneho rozsudku 28. októbra 2022 uskutočnilo celkovo 5 pojednávani. Ústavný súd však nemôže ignorovať existenciu zrušujúceho uznesenia krajského súdu z 27. júla 2023. Okresný súd je v jeho dôsledku povinný doplniť dokazovanie v zmysle právneho názoru krajského súdu v kasačnom uznesení. Nedostatky v procesnom postupe okresného súdu, rovnako ako aj existencia zrušujúceho rozhodnutia odvolacieho súdu sú odzrkadlením nie celkom efektívnej činnosti okresného súdu. Pre úplnosť ústavný súd dodáva, že obdobie odvolacieho konania, teda od 11. novembra 2022 (doručenie odvolania) do 23. augusta 2023 (vrátenie spisu okresnému súdu), neberie do úvahy a nekladie na zodpovednosť okresnému súdu.

24. S poukazom na celkovú dĺžku napadnutého konania poznamenanú nečinnosťou, ako aj nie dostatočne efektívnou činnosťou okresného súdu, ako aj na existenciu a obsah zrušujúceho uznesenia krajského súdu ústavný súd dospel k záveru, že prieťahy v napadnutom konaní boli v rozhodujúcej miere spôsobené práve postupom okresného súdu, ktorý dosiaľ vo veci vydal jedno meritórne rozhodnutie, ktoré však bolo odvolacím súdom zrušené. Po zhodnotení všetkých okolností tak ústavný súd uzatvára, že napadnuté konanie trpí prieťahmi, ktoré idú primárne na vrub postupu okresného súdu, ktorý nepostupoval v napadnutom konaní v intenciách čo najrýchlejšieho a efektívneho prerokovania a ukončenia sporu. Ústavný súd preto dospel k záveru, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní bolo porušené základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jeho právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

25. Vzhľadom na to, že konanie ešte stále nie je právoplatne skončené, ústavný súd zároveň prikázal okresnému súdu, aby v napadnutom konaní konal bez zbytočných prieťahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

V.

Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

26. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. napr. IV. ÚS 210/04, IV. ÚS 302/2020). Ústavný súd konštatuje, že v uvedenej veci prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Ústavný súd priznal sťažovateľovi finančné zadosťučinenie v požadovanej výške, teda vo výške 400 eur, ktoré mu je okresný súd povinný zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (bod 3 výroku tohto nálezu).

VI.

Trovy konania

27. Ústavný súd priznal sťažovateľovi náhradu trov konania v sume 856,75 eur v súlade s vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), a to za 2 úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia a písomné podanie ústavnej sťažnosti) vykonané v roku 2024 podľa § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky. Ústavný súd vychádzal zo základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby za rok 2024 v sume 343,25 eur (1/4 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky), tiež zo sadzby za náhradu hotových výdavkov (režijný paušál) za každý úkon právnej služby za rok 2024 v sume 13,73 eur (podľa § 16 ods. 3 vyhlášky). Celková suma trov konania tak s príslušnou daňou z pridanej hodnoty predstavuje sumu 856,75 eur. Vzhľadom na uvedené ústavný súd vo veci náhrady trov konania sťažovateľa rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 4 výroku tohto nálezu. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v spojení s § 263 ods. 1 CSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 4. júna 2024

Libor Duľa
predseda senátu